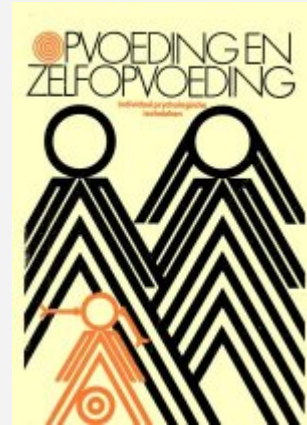


Het verwezenlijken van gelijkwaardigheid in het gezin

Rudolf Dreikurs

Bron: Opvoeding en Zelfopvoeding, Tijdschrift voor Individualpsychologie
1974, [STIP-Westervoort](#)

Hoewel het woord “gelijkwaardigheid” tegenwoordig voortdurend wordt gebruikt, schijnt er weinig inzicht te bestaan in de volle betekenis ervan. Niet alleen wordt dit zo belangrijke probleem van gelijkwaardigheid slecht, maar ook vaak *verkeerd* begrepen.



Het is duidelijk dat de meeste van ons het moeilijk vinden te begrijpen wat gelijkwaardigheid nu eigenlijk inhoudt. Wanneer tegenwoordig het woord gelijkwaardigheid wordt gebruikt denkt men aan bepaalde bevolkingsgroepen zoals kleurlingen, die volledig staatsburgerschap wensen te bereiken. Met betrekking tot individuen spreekt men vaak van “gelijke kansen”. Toen Thomas Jefferson in de onafhankelijkheidsverklaring schreef: “alle mensen worden als gelijkwaardig geschapen”, wisten slechts enkelen wat dit inhield.

Het probleem van gelijkwaardigheid gaat veel dieper dan de meeste mensen zich realiseren. Het is meer dan alleen maar een politiek idee. Het is hét grote probleem van deze tijd! Het schijnt dat het ontzeggen van gelijkwaardigheid aan anderen één van de hoofdoorzaken is van slechte aanpassing, van wrijving en van oorlog.

Binnen de komende tientallen jaren zal dit probleem begrepen moeten worden en de daaruit geleerde lessen moeten worden toegepast, wil de mensheid niet ten onder gaan.

Wat is gelijkwaardigheid? Hoe kan er ooit zoiets als gelijkwaardigheid zijn voor alle mensen? De meesten van ons denken dat gelijkwaardigheid alleen maar gezien kan worden

in het algemeen, terwijl ze niet beseffen *hoe* individuen als gelijkwaardigen samen kunnen leven. “Iedereen is verschillend!”

In het voorstellingsvermogen van deze mensen betekent gelijkwaardigheid *éénvormigheid*. Eenvormigheid echter bestaat niet. Elk individu is verschillend in de vorm van verschillende kwaliteiten, verplichtingen, geestelijke capaciteiten, talenten, kansen. Hoe zouden zij dan ook gelijk aan elkaar kunnen zijn? Zoals het woord gelijkwaardigheid meestal wordt gebruikt, heeft het betrekking op *gelijke rechten*. Elk individu heeft hetzelfde recht om zijn behoeften bevredigd te zien, om een opleiding te krijgen en om gezond te blijven. In Amerika heerst tegenwoordig de opvatting dat men de behoefte van alle mensen en hun gelijke rechten, ongeacht ras, kleur of sekse moet erkennen. Het meest belangrijke punt van gelijkwaardigheid echter is niet gelijke rechten, maar *gelijke waarden*. De uitdrukking gelijkwaardigheid houdt in dat ieder individu van gelijke waarde is; het is echter gemakkelijk te zien waarom zo velen dit begrip niet kunnen omvatten.

Gelijkwaardigheid voor alle mensen is een verbazingwekkend begrip voor velen. Toch is dit het uitgangspunt waarmee we worden geconfronteerd.

Gelijke waarde is onverbrekelijk verbonden met het begrip democratie. Slechts in de ontwikkeling van de democratie kon een idee als gelijkwaardigheid ontspruiten. Velen geloven dat democratie slechts een politiek systeem is, waarbij het volk door officiële verkiezingen zijn eigen regering kiest. Dit is zeker één van de grondbeginselen van democratie, het is echter nog veel meer. Democratie geeft het individu het gelijke recht te kiezen en gekozen te worden, gehoord te worden in vergaderingen en zijn mening gewicht te laten hebben. Om dit echter helemaal waar te maken dient hij echter als burger erkend te worden, als een gewaardeerd lid van de gemeenschap. Het woord democratie wijst duidelijk naar de oorsprong van de gedachte welke afstamt van het Griekse woord en “regering door het volk” betekent. Democratisch regeren begon ongeveer vier tot vijfhonderd jaar vóór onze jaartelling en verving het regeren door enkelen (oligarchen).

De oligarchie van Athene werd opgevolgd door democratie (regeren door het volk).

Het werd de Grieken spoedig duidelijk, dat men de burgers geen bestuursmacht kon geven zonder hen ook waarde als burgers te geven. Als resultaat kwamen Griekse filosofieën tot ontwikkeling welke de fundamentele gelijkwaardigheid van de mens benadrukten; bijzonder goed waren bijvoorbeeld de Stoïcijnen.

De Griekse Stoïcijnen beïnvloedden Rome en de Romeinse Stoïcijnen waren de eersten die deze grondgedachten van gelijkwaardigheid toepasten door alle burgers gelijk te stellen voor de wet. Spoedig daarna beïnvloedde dit Griekse ideaal van gelijkwaardigheid een volk dat in die tijd bedreigd werd door slavernij en uitroeiing. In hun grootste nood, toen hun gebruiken en opvattingen waren vernietigd, ontwikkelden de Hebreërs het idee van praktische gelijkwaardigheid voor allen. De vroege christengemeenschappen trachtten voor het eerst te doen wat wij nu doen, nl. aantonen wat de consequenties zijn van gelijkwaardigheidsprincipe voor de menselijke samenleving. Zij bouwden hun eerste gemeenschappen op basis van gelijkwaardigheid voor ieder lid van de samenleving. Eeuwenlang hebben de volkeren van deze wereld niet kunnen begrijpen hoe deze Christenen hun vrouwen konden toestaan deel te nemen aan alle aspecten van het leven op basis van strikte gelijkwaardigheid. Ook konden zij de strenge kerkwetten op seksueel gebied niet begrijpen, welke inhielden dat vrouwen niet meer verplicht waren misbruik te tolereren van mannen. Temeer, daar beperkingen, aan vrouwen opgelegd, ook voor mannen golden. Het was de gelijkwaardigheid van vrouwen t.o.v. mannen, welke tot diepgaande veranderingen in seksuele praktijken en opvattingen leidde.

Dit was het begin van het Christelijke tijdperk; het beoefenen van de gelijkwaardigheid duurde niet lang. De oude cultuur van Christelijke gelijkwaardigheid stortte ineen. Onder de verschillende hypothesen welke de ineenstorting verklaren was het feit dat de Romeinen en de Grieken slaven beschouwden als wezens met ongelijke status. Zelfs Plato rechtvaardigde dit door te zeggen dat een slaaf geen

menselijk wezen is; hij is een ding; men kan met hem doen wat men wil.

Een menselijk wezen met een gevoel voor gelijkwaardigheid zou zich nooit overgeven aan slavernij. Naast slaven, werd ook aan vreemdelingen gelijkwaardigheid ontzegd. Deze ongelijkwaardigheden droegen bij tot de vernietiging van de oude cultuur. De samenleving verviel toen in de autocratische vorm van het feodalisme van de middeleeuwen.

En gedurende de volgende eeuwen heeft het licht van de gelijkwaardigheid, bewaard in het Christendom, het laatste restant van de culturele periode waarin de mensheid democratie en gelijkwaardigheid had ontwikkeld. Pas bij het begin van de Renaissance werd deze ontwikkeling weer voortgezet en gevolgd door een belangrijke toename in democratie en een toenemende graad van gelijkwaardigheid voor allen.

Waarom begon deze democratische evolutie? We voelen nu dat onze beschaving welke 8000 jaar geleden begon, de homogene, primitieve samenleving verving en een kant-en-klare maatschappij creëerde waarin de ene mens de andere overheerste zodat harmonie en vrede tussen de mensen onderling onmogelijk was. Het was Alfred Adler die de wet van sociaal leven formuleerde, welke duidelijk maakte, dat harmonie tussen mensen slechts mogelijk is wanneer zij elkaar respecteren als gelijkwaardigen. *Indien iemand zich superieur stelt, dan is zijn superioriteit beperkt, wankel en binnen zekere tijd zal zijn macht worden vervangen door een andere macht.* De opkomst van de democratie is de uitdrukking van het zoeken der mensheid naar harmonie, vrede op aarde en naar het einde van wrijvingen en oorlog, waar de één de ander vernedert en uitbuit. De ontwikkeling van de democratie is een poging van de mensheid om opnieuw een homogene stabiele menselijke gemeenschap op te bouwen.

Dit proces van democratisering, waarbij de mensen meer en meer vrijheid kregen om voor zichzelf te beslissen en zich te bevrijden van koningen en tirannen, viel samen met het proces van toenemende gelijkwaardigheid voor allen. Het is echter interessant om op te merken dat politieke democratie niet

noodzakelijkerwijs parallel gaat met sociale democratie. Dit is de kern van de les die we moesten leren. We kunnen niet tevreden zijn met alleen maar politieke democratie omdat deze het recht geeft te kiezen en gekozen te worden.

We moeten willen inzien, *dat we aan een nieuwe vorm van menselijke verhoudingen moeten werken*, waarbij we traditionele vormen van overheersing en onderwerping, superioriteit en inferioriteit vervangen door deze nieuwe verhouding van gelijkwaardigheid. Interessante beschouwingen komen naar voren wanneer politieke ontwikkeling wordt vergeleken met sociale ontwikkeling. Een van de oudste en mooiste politieke systemen vindt men b.v. in Zwitserland. Sociale democratie en sociale gelijkwaardigheid zijn daar volslagen onbekend. Zo hebben b.v. vrouwen geen stemrecht. (Situatie 1971 Noot AvdH.) Het is verbazingwekkend te constateren, dat in vele beschaafde landen vandaag de dag nog de overtuiging heerst dat vrouwen te emotioneel zijn om aan politiek deel te nemen. Door hun echtgenoot wordt ze verteld wat ze doen moeten en in deze culturen is vader de baas. Dit is de politieke democratie zonder sociale gelijkwaardigheid.

Wanneer we Denemarken en Zweden met elkaar vergelijken, dan vinden we dat beide landen een goed functionerende politieke democratie hebben. Zij hebben vrij identieke economische en politieke condities waarin echter één specifiek verschil opvalt. Hoewel de status van de vader in Denemarken aan het wankelen is, is hij nog steeds de baas. In Zweden laten de vrouwen zich niet langer domineren door hun mannen. Zij eisen gelijkwaardigheid en krijgen dat ook. *We zien dat wanneer de vader zijn macht verliest over de moeder, beide ouders hun macht over de kinderen verliezen.* In een democratische samenleving heeft niemand de macht een ander te domineren. Momenteel is het stadium bereikt waarbij de situatie waarin een dominerende en superieure groep bestaat meer en meer twijfelachtig wordt. We hebben het punt bereikt waar iedereen - volwassene en kind, blanke en neger, werkgever en werknemer hetzelfde gevoel van gelijkwaardigheid heeft, wat tot uitdrukking komt in een vastbeslotenheid om zelfbeschikking te verkrijgen.

Zelfbeschikking is het recht geworden van individuen als gelijkwaardige burgers. Het toepassen van dit recht komt het duidelijkst tot uitdrukking in de V.S. en Israël. In de meeste Europese landen overheerst een sterke en autocratische familiehiërarchie; welk verschil dit maakt in groepsverhoudingen, kan men duidelijk zien.

Omdat deze overheersing tegen de logica van sociaal samenleven is, zou men kunnen aannemen dat beëindiging daarvan vrede en harmonie tot gevolg zou hebben. Maar het tegendeel is waar. We leven momenteel in een periode waarin de democratie en gelijkwaardigheid welke we opgebouwd hebben, enorme problemen scheppen waar we niet op voorbereid zijn. We zijn er niet aan gewend om als gelijkwaardigen met elkaar om te gaan. Onze traditie helpt ons slechts elkaar te domineren. Vandaag de dag zijn alle traditionele methoden die wij kennen om problemen op het gebied van intermenselijke relaties op te lossen, verouderd. Als gevolg van deze democratische evolutie beleven we zelfs meer vijandigheid, meer strijd en meer onaangepastheid. Waarom?

Er is altijd een strijd tussen de seksen geweest waarbij de man de vrouw domineerde. Er is altijd strijd geweest tussen de generaties waarbij de volwassenen de kinderen domineerden. Alhoewel kinderen en vrouwen altijd in opstand waren, deden ze dat niet openlijk. De gemeenschap was doordrongen van gezag en zag er op toe dat de rebellen zich aanpasten. Toen de macht van de autoriteiten verminderde, werd de opstand van de onderdrukte groepen meer openbaar. Vandaag de dag wil niemand overheerst worden. Als iemand het gevoel krijgt dat iemand anders hem gaat overheersen, dan begint men zelf te domineren. *Naarmate we meer gevoel voor gelijkwaardigheid krijgen, wordt het moeilijker om met elkaar om te gaan.*

Misschien kan dit wel het best gezien worden in de strijd met de negers. Zolang de negers het wezen van hun positie in het zuiden van de V.S. accepteerden was er geen geweld en waren er geen problemen. Ze bleven waar ze waren, accepteerden hun minderwaardige positie en deden niemand

kwaad. Toen zij zich bewust werden van hun gelijkwaardigheid als menselijke wezens en als Amerikaanse burgers wensten zij niet langer behandeld te worden als minderwaardig met slechts gedeeltelijke burgerrechten. En toen begon het conflict.

Hetzelfde verhaal gaat op voor de vrouwen. Zolang zij hun lot accepteerden, gaven zij de mannen het recht om te domineren. Vreemd genoeg vinden we in Europa, Zwitserland en Zuid Amerika vrouwen die zeggen: "Maar we moeten helemaal niet zijn zoals de mannen. Het is in strijd met ons vrouw-zijn. Vrouwen hebben andere taken. Zij behoren zacht en onderdanig te zijn". Zij accepteren dit als hun lot omdat zij zich niet gelijkwaardig voelen.

Om een voorbeeld te geven: Enige jaren geleden kwam in Zuid-Amerika een kleine jongen naar me toe om advies. Omdat ik de gezinssamenstelling wilde weten, vroeg ik hem: "Wie is het oudste kind thuis?" Hoewel hij zei dat *hij* het was, ontdekte ik later dat hij drie oudere zusjes had. Die telden echter niet mee! Hij was het oudste kind in het gezin. In deze cultuur moesten de oudere zusjes zich onderwerpen aan de bevelen van het jongere kind want de oudste zoon vertegenwoordigde zijn vader wanneer die er niet was. Daar hadden ze geen idee van gelijkwaardigheid. Als we nu in Noord-Amerika tegen meisjes zouden zeggen dat ze niet meetellen en dat ze precies moeten doen wat de jongens hun zeggen, zouden we een geheel andere reactie krijgen, omdat ze zich gelijkwaardig voelen en niet wensen toe te geven aan deze ongelijkwaardige behandeling. Toch zien we met al deze zaken een vreemde situatie in gezin, school en samenleving. We zien dat niemand wordt behandeld als gelijkwaardige en ook is niemand er eigenlijk zeker van of hij wel evengoed is als zijn buurman.

Toch hou ik vol dat gelijkwaardigheid geen droom, hoop of ver ideaal is. Integendeel, het is een realiteit. We zijn gelijkwaardigen geworden; *als we echter doorgaan met elkaar niet als gelijkwaardigen te behandelen, dan kunnen er ernstige problemen ontstaan*. Daar waar een poging tot overheersing blijft bestaan, hebben we een staat van oorlog tussen man en vrouw, broers en zusters, blanken en negers, werknemers en werkgevers. De oorspronkelijk overheerste groep wil niet

langer overheerst worden en daarom eist het zijn gelijkwaardige rechten op.

Onze cultuur is in een crisissituatie omdat de traditionele methoden van met elkaar omgaan verouderd zijn. Vroeger werden conflicten opgelost door wedijveren; de sterkste bepaalde de oplossing. Nu kan niemand een conflict winnen. Daarom moeten we leren overeenkomsten te bereiken. We moeten nieuwe methoden leren om elkaar te beïnvloeden. Totdat we die geleerd hebben, zullen we spanningen en onenigheid hebben in onze gezinnen, scholen en gemeenschappen. In het verleden was de oplossing veel eenvoudiger, hoewel deze, problemen waar we nu mee geconfronteerd worden, eeuwen geleden ook al bestonden. De Joden hebben deze ervaring. Mozes leidde “de kinderen van Israël” uit slavernij in vrijheid, terwijl hij 40 jaar lang door de woestijn trok, totdat iedereen die in slavernij geloofd had, was gestorven. Alleen toen konden de Joden zich als *vrije mensen* in een vrij land vestigen. Wij zijn niet zo gelukkig. We kunnen eenvoudigweg niet alle mensen die onder de slavenmentaliteit gebukt gaan doden of laten uitsterven.

Wij zijn in een overgangstijd van geweldige verwarring en als de oude autocratische ideologie afsterft en de consequenties van democratie nog niet volledig worden begrepen, weten we niet wat juist en wat verkeerd is, en weten we niet wat we moeten doen. We kunnen rustig zeggen dat dit probleem opgelost zal moeten worden binnen de komende twee generaties. Momenteel zoeken we hard naar een oplossing. Hitler en andere dictators hebben ons aangetoond dat niets bereikt kan worden door de klok terug te draaien. We worden gedwongen dit proces van democratisering te doorlopen. Kinderziekten van de democratie kunnen alleen genezen worden door méér democratie. Welke problemen er ook mogen zijn die het samenleven met elkaar moeilijk maken, ze kunnen niet opgelost worden door terug te gaan naar de oude machtsstructuur van dominantie. We moeten leren met elkaar te leven als gelijkwaardigen. Dit is een taak welke we als individuen en als naties gezamenlijk moeten leren. Het is een opgave welke alle volkeren van deze tijd zullen moeten

aanpakken omdat - terwijl er nog veel sterkere autocratische banden bestaan - de democratische ontwikkeling iedereen bereikt - jong en oud, man en vrouw, volwassenen en kind, oude en nieuwe wereld. Spoedig zullen de vrouwen van andere landen willen zijn zoals Amerikaanse vrouwen.

Iedere natie zal door deze ontwikkelingsperiode gaan, daarom is het tijd om ons te realiseren, dat gelijkwaardigheid meer is dan een ideaal. We moeten ons realiseren dat het onvermijdelijk is te leren met elkaar samen te leven als gelijkwaardigen. We moeten ons zelf ook zien als gelijkwaardigen t.o.v. ieder ander, een begrip waar we niet gemakkelijk aan wennen. Het ene ogenblik voelen we ons meerderwaardig en het volgende moment minderwaardig. Deze zorg om onze status zal doorgaan onze geestelijke rust te ondermijnen zolang we het "méér-zijn-dan-de-ander" als maatstaf voor het meten van persoonlijke waarde blijven gebruiken. Tenzij we tot het inzicht komen dat we goed genoeg zijn zoals we zijn, zullen we niet in staat zijn in vrede te leven met anderen en met onszelf.

Met deze bewustwording van onze gelijkwaardigheid confronteren we ons met de noodzaak om te weten hoe we het met iemand oneens kunnen zijn zonder een verminderde waardering voor hem te hebben. We moeten de waardigheid van iedereen respecteren ongeacht wie of wat die persoon is. Natuurlijk is dit in strijd met onze traditie en tegen onze huidige sociale opvattingen.

Juister gesteld, het idee van de ongelijkheid komt uit de gemeenschap voort. Iedere gemeenschap, iedere groep, ontwikkelt zijn eigen maatstaven voor het bepalen van iemands meerder- of minderwaardigheid. Gedurende 7000 jaar van onze beschaving was "geboorte" de enige basis voor superioriteit. Men werd "hoog" of "laag" geboren. Het maakte geen verschil over welke capaciteiten men beschikte; indien men prins was, werd men behandeld met waardigheid, respect en aanbidding. Indien men "laag geboren" was, kon men geen respect eisen. Nog slechts enkele honderden jaren geleden schreef een van de grootste meesters op muzikaal gebied, J.S. Bach, een hoogst onderdanige brief aan zijn kerkvaders

omdat zij hem bekritiseerden vanwege het te veel tijd besteden aan het schrijven van muziek. Het hebben van geniale talenten gaf hem geen status. Hij was een dienstknecht en werd gedwongen te gehoorzamen. De prins van Brandenburg wenste enige concerten, dus zond Bach hem gehoorzaam zes concerten welke nooit uitgevoerd werden omdat ze niet goed genoeg waren. Toen hij stierf werden zijn manuscripten gebruikt om kruidenierswaren in te verpakken. Er was een tijd waarin iemand die "laag" geboren was zo bleef ongeacht zijn prestaties.

Naarmate we democratisch werden en status door geboorte een mindere rol ging spelen, gingen we een andere maatstaf gebruiken: *geld*. Iemand's waarde hing af van zijn banksaldo. Een professor was niet erg hoog in aanzien, want als hij maar enig gezond verstand had, zou hij in het zakenleven gaan en geld verdienen in plaats van zijn tijd te verkwisten voor zo weinig gewin.

Gedurende de oorlogstijd verloren duizenden hun geld en hun leven. Sedert die tijd heeft de verwezenlijking van het democratisch proces enorme vooruitgang geboekt. Blanke overheersing is sterk afgenomen. De macht van werkgevers om de werknemers eisen te stellen, kan niet worden gehandhaafd. 'Mannelijk-zijn' verloor zijn grote betekenis en de vrouwen gehoorzamen niet langer blindelings. Vrouwen in Amerika genieten nu meer gelijkwaardigheid dan zij ooit in de geschiedenis hebben gehad; echter de mensen zijn nog niet bereid het idee op te geven *dat er superioriteit en inferioriteit moet zijn*. Daarom scheppen ze een nieuwe maatstaf: *geestelijke en morele superioriteit*. Iemand met een graad is duidelijk superieur aan iemand met minder opleiding. Dat, terwijl in het oude Rome alleen de slaven een opleiding hadden gevolgd. De Romeinen gingen niet naar school om te leren, omdat er aan ontwikkeling geen status was verbonden. Nu missen we het vermogen om iedereen te beschouwen in de christelijke sfeer voor wat hij IS - een menselijk wezen.

Zelfs Thomas Jefferson moest het gedeelte van zijn uitspraak terugnemen waarin hij stelde dat fundamentele

gelijkwaardigheid het mensdom onvervreemdbare rechten gaf, om er voor in de plaats te stellen dat iedereen als gelijkwaardige geschapen is. We hebben enorme moeite om gelijkheid te begrijpen, om onze medemensen waar ook ter wereld als gelijkwaardig te zien. Zolang we deze moeilijkheid hebben zullen we moeilijkheden met elkaar blijven houden, zullen we vechten en conflicten hebben en nooit in staat zijn in vrede met elkaar te leven, noch om onszelf volledig te verwerkelijken.

Het gezin

Laten we nu eens naar het gemiddelde gezin kijken. Het is duidelijk dat er niet het minste begrip is van gelijkwaardigheid of van respect voor elkaar. De mannen trachten nog iets van hun oude superioriteit te behouden. Vader weet het niet meer beter; moeder weet nu alles. Hoe hebben de mannen zich in deze situatie aangepast? Zij laten de vrouw het huishouden regeren en voor zichzelf handhaven ze de kleine eilanden van mannelijk kunnen, waar vrouwen nog niet volledig als gelijkwaardige geaccepteerd zijn, zoals in het zakenleven, politiek en sport. Zij kunnen ook onderdanig zijn thuis en toch superioriteit over vrouwen behouden.

B.v. een dertienjarige jongen die door zijn twee zussen en zijn moeder gedomineerd werd, had als favoriet tijdverdrijf het schoppen en slaan van zijn zus wanneer ze niet deed wat hij wilde. Hoe vaker hij ervoor gestraft werd, des te meer volhardde hij er in. Uiteindelijk had ik een gesprek met de vader en het werd duidelijk dat beiden eenzelfde minachting deelden voor vrouwen. Ze uitten het slechts verschillend. De jongen was agressief terwijl de vader de vrouwen beschermde door te zeggen: "Ik moet mijn vrouwen beschermen tegen deze bruuft". Dus behandelden zij, ieder op hun eigen manier, de vrouwen alsof die niet in staat waren voor zichzelf te zorgen. Daarbij overtuigden deze mannen hun vrouwen dat zij deze behandeling verdienden; daarom accepteerden ze het ook, niet wetende wat te doen. Na verschillende adviezen begonnen ze aan het probleem te werken. In dit gezin was een duidelijke, maar kleine graad van gelijkwaardigheid tussen de beide seksen.

In veel gezinnen vindt het tegengestelde plaats en de mannen gebruiken vaak grappen om hun eigen superioriteit te redden, zonder het eigenlijk te hebben. Er is een verhaal over twee vrienden die elkaar ontmoetten en over hun huwelijk praatten. Zegt de een: "Oh, we hebben een prima verstandhouding thuis. Mijn vrouw regelt al de kleine problemen en ik regel al de grote". Zegt de ander: "Wat zijn dan de problemen welke je vrouw regelt?" "Oh, de vrouw beslist hoeveel geld we uitgeven, naar welke school de kinderen gaan, of we een huis kopen en waar". "Welke beslissingen neem jij dan?" "Oh, ik bepaal wat we moeten doen in Vietnam en wat onze buitenlandse politiek zou moeten zijn".

Gelukkig is deze mannelijke superioriteit snel aan het verdwijnen. In hun verlangen om gelijkwaardig te zijn doen de vrouwen hetzelfde als wat Adler eens karakteriseerde voor alle mannen die aan een minderwaardigheidscomplex leiden; ze *overcompenseren*. Er was eens een tijd waarin vrouwen aan de man gelijk trachtte te zijn door kleren, gebaren en opvattingen van de man na te doen. Dit is niet langer het geval. Waarom? Vandaag de dag willen vrouwen met enig zelfrespect niet meer even goed zijn als de man - ze *willen beter zijn*. De vrouw van nu kent de sociale regels; ze laten de mannen wel zien wat ze moeten doen en hoe ze zich moeten gedragen. Nog niet zo lang geleden waren het de mannen die de vrouwen lieten zien wat ze moesten doen. Vrouwen hebben nu veel meer intellectuele en artistieke talenten, en wel in het bijzonder de middenklasse. Ze willen geïnformeerd zijn en zijn geïnteresseerd in studeren en opvoeding. Omdat mannen er de tijd niet voor willen nemen en niet voelen dat ze gelijkwaardig kunnen zijn aan de vrouwen, zijn ze meestal niet geïnteresseerd. Vrouwen besturen het gezin. Op 't ogenblik vinden we in Amerika vrouwen die een grote ijver vertonen om goed te zijn. Meer en meer kinderen groeien op met de overtuiging dat vrouwen goed moeten zijn. Wanneer je een man bent betekent dat, dat je slecht moet zijn. "*Als ik me was, ben ik een mietje. Als ik studeer, ben ik een mietje. Als ik gehoorzaam, ben ik een mietje. Als ik zelfrespect heb, moet ik slecht zijn*". Onze vrouwen worden zo goed, dat noch echtgenoten, noch kinderen een kans hebben.

Als we onderzoeken hoe een moeder haar kinderen opvoedt, zijn we verrast te ontdekken dat “een goede moeder willen zijn” of “doen wat een goede moeder zou moeten doen” een fundamentele fout is. Een goede moeder neemt de verantwoording voor alles. Ze zorgt ervoor dat de kinderen goed gekleed en gevoed zijn. Gevolg: *voor de kinderen is het niet meer nodig verantwoording op zich te nemen*. Meer en meer merken we dat kinderen denken het recht te hebben om alles te doen wat ze willen. Moeder heeft de verantwoording ervoor te zorgen dat het niet uit de hand loopt of gevaarlijk wordt. Totdat we er in slagen de opvatting te veranderen over wat een goede moeder is, zullen we doorgaan onze kinderen te ruïneren en onze vrouwen zullen dezelfde spanningen voelen welke ze vroeger voelden in hun verhouding tot de mannen. Terwijl de moeder de baas probeert te spelen, eist en dwingt, wordt ze een slaaf van het kind. Het kind leert wel met haar om te gaan, maar de moeder leert niet hoe ze met het kind moet omgaan. Veel huisgezinnen laten tirannetjes opgroeien die eisen en domineren en de noodzaak niet inzien om verantwoording op zich te nemen. Bijna ieder kind heeft wel de neiging zijn onafhankelijkheid te tonen, door te weigeren om te doen wat hij moet en daardoor de ouders te verslaan. Het droevige ervan is dat goede kinderen vaak de meisjes zijn (of jongens die zich als meisjes gedragen). Kinderen leren niet, goed te WILLEN zijn omdat het nuttig is, maar omdat ze béter willen zijn dan andere kinderen.

Nergens in de wereld vinden we een zo duidelijke ongelijkwaardigheid als die er bestaat tussen kinderen in een gezin. Superioriteit wordt versterkt door volwassenen. Waarom? Allereerst is er de leeftijd. De oudste heeft meer rechten en speciale voorrechten. Ten tweede is er de nadruk op goed en slecht. De goede is superieur en krijgt een aardige behandeling en eer. De slechten worden verwijten gemaakt, worden gestraft en omlaag gedrukt. In sommige gezinnen worden jongens nog beschouwd als de superieure sekse. Ouders kunnen zich niet voorstellen dat ieder kind uit het gezin een eigen taak kan hebben noch dat ze verschillende dingen kunnen doen zonder vergeleken te worden op basis van superioriteit of inferioriteit. Daarentegen bevorderen we de

wedijver in onze gezinnen, vooral door het eerste kind tegen het tweede uit te spelen. Het resultaat is, dat waar het ene kind succes heeft, het andere opgeeft; waar de een mislukt, neemt de ander het over. Als resultaat vinden we dat het eerste en het tweede kind in vrijwel elk gezin fundamenteel anders zijn in hun capaciteiten, belangstelling, temperament en karakter. Dit is niet veroorzaakt door de aard of door erfelijkheid, maar zuiver en alleen door vergelijken via intensieve wedijver wanneer ieder kind zijn plaats probeert te bepalen. Wanneer de kinderen eenmaal bepaald hebben wie daarin zal slagen dan volgen de ouders deze richtlijn. *Ouders maken het goede kind beter en het slechte kind slechter.*

In al deze interacties kunnen we het gebrek aan respect zien: ouders komen respect voor de kinderen tekort en de kinderen respecteren de ouders niet. Ieder kijkt op de ander neer. Gebrek aan respect uit zich door klank in de stem, kritiek, bedreigingen of door bewondering en bescherming. Of we beroven het kind van zijn zelfrespect door het te kleineren of we ontnemen het zijn gevoel van kracht door alles voor hem te doen.

Niet alleen moeten we het begrip van wat een goede moeder is veranderen, maar ook het idee van wat een kind is. We lijden allemaal aan een diepe, niet als zodanig erkende vooringenomenheid t.o.v. kinderen, waarbij we ons niet realiseren welk vermogen een kind heeft om situaties op waarde te schatten of om gebeurtenissen én ouders de baas te worden.

Ongelukkigerwijs telt onze gemeenschap vele experts die deze verkeerde ideeën over kinderen als parasiet of over het kind als biologische zwakkeling die zijn moeder nodig heeft, in stand houden. Deze experts adviseren de moeder het kind méér liefde en méér hulp te geven, waarbij ze nog grotere afhankelijkheid creëren.

Een goed voorbeeld van het vermogen van een kind om zijn ouders op waarde te schatten is een normaal kind van doofstomme ouders. Het kind huilt. De tranen rollen over zijn wangen, zijn gezichtje ziet rood, het hele lichaampje schudt,

het maakt echter geen enkel geluid! Het weet dat geluid maken een verspilling van energie is omdat zijn ouders het toch niet horen! Geen enkel kind zal zijn krachten verspillen. Geen enkel kind zal doorgaan met iets te doen, tenzij het erin slaagt te krijgen wat het wenst: aandacht, macht, wraak of bediening.

We moeten de krachten van onze kinderen herkennen. We moeten inzien dat ze meer kunnen dan wij wel denken. We beginnen nu in te zien, dat we doelbewust en systematisch onze kinderen opvoeden om beneden hun capaciteiten te leven omdat we hun leervermogen gedurende de eerste zes jaren van het leven verkwisten. Op dat punt aangekomen denken ze dat ze niet hoeven te leren en dan dwingen we hen te leren. Momenteel denkt men er hard over om de leeftijdsgrens voor lezen te vervroegen omdat vele kinderen met zes jaar geen enkele neiging tot lezen vertonen. In andere landen leren kinderen al op vierjarige leeftijd lezen. Het zal een verrassing voor de meeste mensen zijn dat er aanwijzingen bestaan dat de juiste leeftijd om met lezen en schrijven te beginnen, tussen de 2½ en 3 jaar ligt. We zullen ons een volledig nieuwe opvatting omtrent kinderen moeten aanleren, teneinde hun capaciteiten te onderkennen. We moeten inzien dat we op kinderen neerkijken en ze hebben opgevoed tot een gebrek aan verantwoordelijkheid omdat we niet in hun capaciteiten geloven. Dit alles is nauw verweven met het superioriteits- inferioriteitsbeginsel waaraan we allemaal deelnemen.

Wat is het antwoord op deze problemen? In onze kinderopvoedingscentra (U.S.A.) en studiegroepen voor ouders ([ook in Nederland](#)) proberen we een hele generatie ouders duidelijk te maken hoe we kinderen moeten begrijpen, hoe we ze moeten leiden zonder strijd, hoe we kinderen moeten respecteren en hoe we hun respect kunnen verkrijgen. Als we met kinderen vechten respecteren we ze niet, want strijd betekent dat we hen onze wensen opdringen. Als we toegeven zijn we met onszelf in strijd omdat toegeven betekent dat we een kind toestaan zijn wensen aan ons op te dringen. We moeten ouders leren om leiders te worden in

plaats van bazen. We moeten met het begrip leren leven dat we kinderen niet kunnen dwingen te studeren of zich zo te gedragen zoals wij willen!; we kunnen ze echter wel stimuleren. Gedurende mijn werk in Israël was ik in de gelegenheid om zeer nauwe grenzen te bepalen tussen autocratisch en democratisch leiderschap. (Ik deed dit onder vrij dramatische omstandigheden op de technische scholen van de luchtmacht). Ik geloof dat het in geen ander land ter wereld mogelijk zou zijn een militair instituut op democratische grondslagen te besturen. Interessant genoeg ontdekten we dat de meeste opvoeders, ouders, leraren, instructeurs, noch autocratisch noch democratisch zijn en ook niet bewust weten *hoe* ze dat moeten doen. Daarom worden ze autocratisch wanneer de zaken uit de hand lopen. Dan voelt men dat deze macht over anderen verkeerd schijnt te zijn en verandert men weer. Gelatenheid en verwarring zijn het resultaat.

Het verschil tussen autocratisch en democratisch leiderschap is gemakkelijk te onderscheiden. Allereerst kan de verhouding onderscheiden worden door de klank van de stem. De autocraat spreekt hard en scherp, de democraat spreekt vriendelijk en zacht. De autocraat beveelt, de democraat stimuleert van binnen uit, hij nodigt uit. De benadering wordt dan duidelijk. Terwijl de autocraat zijn ideeën oplegt, verkoopt de democraat de zijne. Terwijl de autocraat medewerking eist, nodigt de democraat uit tot medewerking. Waar de autocraat de baas is, is de democraat de leider. De autocraat domineert, de democraat stuurt. De autocraat heeft kritiek, de democraat bemoedigt. De autocraat vindt fouten, de democraat erkent prestaties. De autocraat straft als iets verkeerd gaat, de democraat helpt. De autocraat vertelt iemand wat er gedaan moet worden, de democraat geeft gelegenheid tot beraadslaging. Het verschil wordt duidelijk wanneer we luisteren naar wat er gebeurt tussen moeder en kind.

We kunnen ouders helpen met het krijgen van inzicht in wat ze doen en wat ze zouden moeten doen. Er zijn een aantal zeer praktische voorstellen. In plaats van ieder kind te behandelen al naar gelang zijn prestaties, hetgeen tot nu toe de gewoonte was, de één superieur, de ander inferieur, de één goed, de

ander slecht, moeten we al de kinderen van het gezin behandelen als één groep door te zeggen: "Kinderen, jullie hebben zelf de verantwoording om voor elkaar te zorgen". In plaats van de mens tot zijn eigen vijand te maken in deze wedijver tussen broer en zus, waar bij ieder het oordeel van de ander betwist, moeten we iedereen als gelijkwaardige behandelen, iedereen het recht gevend zijn eigen standpunt te bepalen, waarbij we beïnvloeding in plaats van macht dienen te gebruiken om de pogingen te sturen. Mogelijk dat we dan bij het Bijbelse ideaal kunnen komen waarin werd gesteld: "*Gij bent uw broeders hoeder*". We moeten ermee ophouden het ene kind tegen het andere uit te spelen. Maar het belangrijkste is: zoals er geen politieke democratie kan zijn zonder bijeenkomsten en groepsbeslissingen, zo kan er geen democratie in het gezin zijn, zonder dat we allemaal eens bij elkaar gaan zitten en problemen bespreken. De gezinsraad is de enige plaats waar we ieder kind in het gezin dezelfde status kunnen geven. Hier kan iedereen bepraten wat er gebeurt en zijn mening uitspreken. Kinderen hebben het recht om gehoord te worden, wat ze ook denken mogen, en deel te nemen aan de oplossing welke de groep als geheel kan bedenken! Dit is de aard van opvoeding die we in onze kinderopvoedingscentra (U.S.A.) en gespreksgroepen van ouders en leerkrachten (zoals [door de S.T.I.P. geadviseerd](#)) propageren. We trachten de ouders zover te brengen dat ze de traditionele methoden van domineren opgeven en de democratische benadering van wederzijds ontzag, respect, samenwerking en deelneming invoeren.

Het komt mij voor dat het erkennen van de individuele rechten van iedereen essentieel is. Dat wil niet zeggen dat we het met alles wat iedereen doet maar eens moeten zijn. Vele mensen doen dingen die ons tegen staan. Maar het betekent wel dat we hem het recht moeten geven te doen wat hij doet; om de beslissingen te nemen die hij neemt. We moeten hem ook de verantwoording geven voor zijn daden. We moeten niet de daad met de dader verwarren. Het kind kan iets doms doen, maar het IS niet dom. We moeten met dit besef leren leven. We hoeven niet aan alles toe te geven, het niet overal mee eens te zijn. Dit betekent echter niet dat we neer moeten

kijken op hem of haar waar we het niet mee eens zijn. Ieder individu heeft het recht zijn eigen fouten te maken. We moeten een nieuw begrip van menselijke verhoudingen hebben teneinde de volle betekenis van fundamentele menselijke gelijkwaardigheid te begrijpen. Doen we dit niet en leren we niet met elkaar op voet van gelijkwaardigheid te leven, dan slagen we er niet in onze problemen op scholen, in gezinnen, in onze gemeenschap, in ons land of tussen andere staten op te lossen.

[Kinderen dagen ons uit](#)

[Uitspraken van Dreikurs](#)

[Ouders en kinderen, vrienden of vijanden?](#)

[Kinderen opvoeden en vrede in het huis houden](#)

[Contact?](#)